

11 מאי 2015

חסמים בפני פתיחת מסלולים לסטודנטים עובדים במוסדות המתקצבים

רקע:

הסטודנט הישראלי הממוצע מתחיל ומסיים את לימודי התואר הראשון שלו מאוחר ביחס לממוצע מדינות ה-OECD (למשל, ממוצע גיל סיום התואר הוא 29, לעומת 27 שנים).¹ במקביל גילן הממוצע של נשים בעת לידת ילדן הראשון בישראל דווקא נמוך ביחס למדינות ה-OECD (נכון לשנת 2009 הממוצע עומד על גיל 27 ללידה ראשונה),² שילוב גורמים אלו, בצירוף יוקר המחיה הגואה, מקשים מאוד על ציבורים נרחבים בישראל להיכנס בשערי ההשכלה הגבוהה כל עוד זו דורשת וזיתור על הכנסה רציפה וקבועה.

ואולם למרות מציאות זו, כיום כמעט ולא קיימים במוסדות המתקצבים בישראל מסלולים לתואר ראשון המותאמים לסטודנטים עובדים. היעדר קיום מסלולים מותאמים מכביד במיוחד דווקא על אוכלוסיות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך שהרי יכולתם להיסמך על תמיכה כלכלית מבני משפחתם בתקופה זו מוגבלת ביותר. מי שאינו יכול לוותר על החזקת משרה מלאה והכנסה קבועה לשלוש שנים נאלץ לוותר מראש על השכלה אקדמית או שעליו להיערך להוצאת סכומים גבוהים ביותר עבור תכניות פרטיות יקרות.

בנייר זה ננסה להצביע על החסמים העיקריים העומדים בפני פתיחת מסלולים לסטודנטים עובדים במוסדות המתקצבים שיכלו להוות מענה עבור ציבור שלם של צעירים שלא יכול להיכנס לעולם ההשכלה הגבוהה כיום.

1. פריסת תכניות לימודים לתואר ראשון על פני ימות השבוע -

בהחלטת מל"ג מיום ה-19.7.2005 נקבע כי על פי רוב תואר ראשון יהיה מורכב משלושה ימי לימוד בשבוע לפחות, זאת על מנת לשמור על רצף ועל חוויית למידה שלמה ומפרה. אף על פי כן, בסעיף 6 הוחרגו מההחלטה "תכניות מיוחדות" אשר יאושרו על פי בדיקה פרטנית של המל"ג עבור "אוכלוסיות ספציפיות" אשר זקוקות לפריסת לימודים חלופית. המל"ג אף הגדירה כי אפשר ותוכניות אלו יהיו עד 10% מכלל הלומדים לתואר ראשון במוסד. כמות הגיונית לכל הדעות.

אולם בפועל אנו רואים כי לא נפתחות תכניות כאלו כמעט כלל במוסדות המתקצבים, ולא כל שכן עבור ציבור הסטודנטים העובדים במשרה מלאה שלו קושי מובהק בהגעה במתכונת הרגילה. יתרה מזאת, ב-4.2.2013, סירבה המל"ג לבקשת מכללת עמק זרעאל לפתוח מסלול של יומיים בשבוע במנהל עסקים לסטודנטים עובדים בנימוק שצורך הסטודנטים במסלול שיאפשר שילוב בין עבודה ללימודים אינו מספיק כמאפיין המזכה התחשבות.

אנו יוצאים מנקודת הנחה כי לצעירים שמחויבים להחזיק משרה מלאה למרות רצונם להירשם לתואר ראשון, יש ככל הנראה את הסיבות הכלכליות והמשפחתיות לכך, ועל כן די באלו על מנת להצדיק קיום של מסלול מיוחד עבורם.

2. מקדם הניצולת -

¹ OECD Publishing, *Education at a Glance 2013*, 1st edn (Paris: OECD Publishing, 2013), p. 54.

² OECD Family Database, 'SF2.3: Mean Age of Mothers at First Childbirth', 2012
<<http://www.oecd.org/els/family/oecdfamilydatabase.htm>> [accessed 26 May 2014].

חסם מרכזי נוסף בפני פתיחת מסלולים ייעודיים לעובדים נעוץ בהגבלת משך התואר הראשון לשלוש שנים, כאשר כל הארכה שלו גוררת תשלום נוסף הן על המוסד (בצורת הפסקת הסבסוד השנתי שקיבל על הסטודנט) והן על הסטודנט (בצורת תוספת תשלום של 10% משכר הלימוד).

סעיף זה בשילוב הקודם מסרב מאוד את הליך קבלת אישור לתואר שיותאם לעובדים משרה מלאה, שדורש ראשית אישור לשינוי מערך הימים, ואז גם אישור להחרגת משך התואר. על מנת לא להרתיע מוסדות מפני הצעת מסלולים מחשש שיפסלו מראש, אנו ממליצים מ"ג להוציא הבהרה מסודרת לפיה עקרון מקדם הניצולת ייחול באופן מעוכב לגבי מסלולים אשר המתכונת השבועית שלהם שונה מזו של התואר הראשון הסטנדרטי.

3. עלויות קורסי קיץ ולימודים בימי שישי -

שתי האלטרנטיבות הנוספות שיכולות להקל על השלמת תואר תוך כדי עבודה בזמן סביר הם לימודים בימי שישי, ולקחת קורסי קיץ אשר מאפשרים רצף של למידה לאורך השנה וכך מקצרים את הזמן הדרוש להשלמת התואר. לצערנו, שתי האפשרויות הללו נהפכו ברבות השנים לנחלתן הבלעדית של המכללות הפרטיות, ובתוך המוסדות המתקצבים לנחלתן של התוכניות החוץ תקציביות היקרות.

לגבי קורסי הקיץ: ברוב המוסדות היום מדובר בהפרש ניכר, עד כדי פי-שתיים מעלות קורס רגיל, וזאת על למרות שאין כל הבדל באופן התקצוב מבחינת הות"ת על פני תקופות השנה, או כל הוראה כזו מצידו, ולמרות שהמציאות מלמדת אותנו כי מוסדות אשר רוצים בכך מסוגלים להשוות את מחירי הקורסים הללו (דוגמת אוניברסיטת חיפה).

חשוב לציין שגם כיום, לאור העלויות הגבוהות משמעותית ברוב המוסדות, יוצא שרבים מהסטודנטים שלוקחים קורסי קיץ הנם סטודנטים שעובדים בהיקף כזה או אחר במהלך הסמסטר ועל כן לא יכולים לעמוד בעול המשימות של הסמסטרים במלואם.

בהתחשב בפני הדברים, אנו סבורים שהמל"ג נדרשת להפעלת בקרה על מחירי הקורסים בתקופה זו בצורת הגבלת מחיר הגג שניתן לקחת עליהם ומקביל עידוד מוסדות להשוואת המחירים.

לגבי ימי שישי: גם כאן מדובר בסוגיה כלכלית, כאשר הטיעון המרכזי שניתן לקיום שיעורים בשישי רק על ידי התוכניות הפרטיות מבוסס על הסכמי שכר עם מרצים והצורך לתוספת תשלום עבור מי שמלמדים מעבר למסגרת חמשת ימי העבודה. במקרה כזה אנו סבורים כי יש מקום לשקול תימרוץ ואף סבסוד עבור תכניות מיוחדות לעובדים שיופעלו גם בימי שישי, ומזכירים כי העלות התוספתית של קיום שיעורים אלו היא במקרים רבים נמוכה משנדמה, שכן עלות פתיחת המוסד בשישי לרבות עלויות ניקיון ושמירה מתבצעת על ידי מוסדות רבים כבר כיום, עבור התוכניות החוץ תקציביות.

לאור החסמים עליהם הצבענו בנייר זה, נדמה כי ניכר עוד יותר מיעוט המסלולים הקיימים כיום לרשותם של סטודנטים עובדים. התאחדות הסטודנטים קוראת למל"ג לפעול למען הסרת חסמים אלו ולעודד היווצרותם של מגוון מסלולים המותאמים לצרכיהם של סטודנטים עובדים, ובכך לפתוח עבור ציבור שלם של צעירים פרודוקטיביים את האפשרות להצטרף והשתלב במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל.